

Sumari

Pedrolo, sense pèls a la llengua.....	9
Una troballa inesperada	9
El nostre llibre	11
La teoria literària de Pedrolo a través dels informes	16
Pedrolo, un expert en censura	28
ASSAIGS I ESTUDIS	41
1. Assaig	43
Les fitxes d'Assaig	43
2. Història	47
Pedrolo i la història.....	47
Les fitxes d'Història	55
3. Ciència.....	71
Pedrolo i la ciència.....	71
Les fitxes de Ciència	74
4. Ciències socials.....	79
Pedrolo i les ciències socials	79
Les fitxes de Ciències socials	85
LITERATURA, GÈNERES	95
1. Policíac.....	97
Pedrolo i la narrativa criminal.....	97

Les fitxes de gènere policíac	108
2. Ciència-ficció	121
Pedrolo i la ciència-ficció	121
Les fitxes de Ciència-ficció.....	124
3. Juvenil.....	141
Pedrolo i la literatura juvenil.....	141
Les fitxes de Literatura juvenil	150
4. Teatre	159
Les fitxes de Teatre.....	159
LITERATURA, LENGÜES	163
1. Literatura del Regne Unit i Irlanda en llengua anglesa	165
Pedrolo i la literatura del Regne Unit i Irlanda en llengua anglesa.....	165
Les fitxes de Literatura del Regne Unit i Irlanda en llengua anglesa.....	175
2. Literatura nord-americana en llengua anglesa	199
Pedrolo i la literatura nord-americana en llengua anglesa	199
Les fitxes de Literatura nord-americana en llengua anglesa....	205
3. Literatura d'altres nacionalitats en llengua anglesa	231
Pedrolo i la literatura d'altres nacionalitats en llengua anglesa	231
Les fitxes de Literatura d'altres nacionalitats en llengua anglesa	236
4. Literatura catalana	243
Pedrolo i la literatura catalana.....	243
Les fitxes de Literatura catalana	251
5. Literatura en llengua francesa	257
Les fitxes de Literatura en llengua francesa.....	257
6. Literatura en llengua hebrea	269
Pedrolo i la literatura en llengua hebrea	269
Les fitxes de Literatura en llengua hebrea.....	271

7. Literatura en altres llengües	275
Les fitxes de Literatura en altres llengües.....	275
Literatura alemanya	277
Literatura àrab.....	278
Literatura castellana.....	278
Literatura hongaresa	279
Literatura italiana	279
Literatura neerlandesa.....	280
Literatura polonesa.....	281
Literatura sueca	281
Literatura txeca.....	282
 ELS INFORMES.....	 285
Selecció de transcripcions.....	287
Selecció facsímil.....	327
Relació numèrica dels informes.....	335
Índex d'autors i títols objecte d'informe.....	339

Pedrolo, sense pèls a la llengua

Una troballa inesperada

L'any 2014, entre el 3 de febrer i el 7 de març, es va dur a terme la tasca de recerca i documentació prèvia a la preparació de l'exposició «Pedrolo, més enllà dels límits». La mostra, comissariada per Anna M. Moreno-Bedmar, té la seu permanent a l'Espai Pedrolo de la Fundació Pedrolo —al castell de Concabella (la Segarra)—, just al davant del castell de l'Aranyó, lloc de naixement de Manuel de Pedrolo.

Durant unes setmanes la filla de Manuel de Pedrolo, Adelais de Pedrolo, i Moreno-Bedmar es van instal·lar a la casa familiar targarina de Can Molina. Eren mesos de boira gebradora, d'un fred intens a Tàrraga, i els radiadors del vell casalot funcionaven a ple rendiment. Totes dues es van dedicar a cercar meticulosament dades per a l'exposició projectada. Passaven hores i hores llegint, prenent notes i remenant documentació de tota mena de l'arxiu.

En aquell petit menjador obert a la cuina, amb llar de foc, cuina econòmica i gran pica de marbre, es van produir unes troballes inesperades quan es creia que tot el material inèdit pedrolià havia sortit a la llum majoritàriament als anys noranta, immediatament després del traspàs de Pedrolo. Un matí de febrer es van sorprendre quan van trobar uns textos mecanografiats en quartilles, el format de mig foli que Pedrolo emprava sovint. Concretament eren dos-cents tres documents numerats a llapis per Pedrolo mateix, ordenats alfabèticament, i on no constava el destinatari.

Després de llegir-ne uns quants triats a l'atzar, van entendre que els textos eren uns informes fets per l'escriptor segarrenc i que abraçaven autors, nacionalitats i gèneres ben diversos. Se'ns van plantejar un seguit de qüestions: Qui va encarregar els informes i quan? Es van publicar les obres que recomanava? Quins criteris seguia Pedrolo per a aconsellar o desaconsellar un llibre?

Es va fer una llista amb els títols i els autors i després es va contactar amb l'estudiós i expert pedrolià Antoni Munné-Jordà, que va seleccionar de la llista inicial una desena d'autors de ciència-ficció. Aquests primers documents van servir per a fer un seguit de treballs i aproximacions a possibles datacions. El primer cop que va sortir a la llum la troballa dels informes fou a la jornada universitària «Manuel de Pedrolo, contra l'oblit de l'escriptor modern», celebrada el 15 de maig de 2014 a la Universitat Pompeu Fabra. Moreno-Bedmar i Munné-Jordà van presentar la comunicació «La influència de Pedrolo en la literatura de gènere». Munné-Jordà va parlar d'una desena d'informes dedicats a la ciència-ficció i els datava a la segona meitat dels anys seixanta. També al lliurament dels Premis Ictineu, el 22 de novembre del mateix any, Munné-Jordà durant la conferència «Els informes de ciència-ficció de Manuel de Pedrolo» va fer una presentació general del conjunt dels informes, es va centrar en una dotzena dels dedicats a la ciència-ficció per a conèixer alguna de les opinions de Pedrolo sobre el gènere en particular i sobre la literatura en general, i va proposar una datació que anava del 1965 al 1974 o potser un o dos anys abans. Finalment, al butlletí de la SCCFE, l'hivern de 2014, número 43, a l'editorial «Pedrolo, més enllà del *Mecanoscrit*, també lectures de ciència-ficció», parlava així mateix dels documents inèdits, i Anna M. Moreno-Bedmar, a la seva tesi *La literatura juvenil de ciència-ficció de Manuel de Pedrolo* (Universitat de Barcelona, 2016), també dedica un apartat als informes inèdits del gènere (pàgs. 207-210). Érem a les beceroles del que més endavant seria el projecte del llibre que teniu a les mans.

Pocs dies després, es van trobar més documents inèdits: un conjunt de poemes traduïts per Pedrolo d'una llarga nòmina d'autors de diverses

nacionalitats. Es va proposar a Alba Pijuan que fes una breu selecció dels poemes per a poder exposar-los al castell de Concabella. Aquest assessorament esdevindria una col·laboració simbòlica i, a canvi, se li va facilitar l'accés al material trobat perquè pogués confegir la tesi.

En ambdós casos, una breu representació d'aquests materials inèdits, dos informes —els dels llibres *This Side of Paradise* de F. Scott Fitzgerald i *The Silver Locusts* de Ray Bradbury, ambdós compostos per dues quartilles— i quatre poemes —d'E.E. Cummings, Ezra Pound, Dino Campana i un fragment de Charles Baudelaire—, van sortir a la llum l'octubre de 2014 perquè van formar i formen part de l'exposició permanent del castell de Concabella.

Han passat més de quatre anys des d'aleshores i ens fa contents poder compartir enguany, l'any del centenari del naixement de Pedrolo, aquella troballa inesperada de l'hivern de 2014 i donar a conèixer de primera mà els dos centenars d'informes que van restar inèdits vora uns cinquanta anys.

El nostre llibre

El conjunt dels informes literaris de Pedrolo és format per dues-centes vint comunicacions, de les quals dues-centes disset numerades i tres sense número. Però a partir del número 201 i fins al 217 són duplicats —originals mecanografiats amb esmenes manuscrites, fruit d'una darre-ra repassada, que fan pensar que poden ser informes lliurats a l'editorial i potser recuperats; fins i tot en un hi ha una nota al marge que pot fer pensar en una proposta de contracoberta—, i n'hi ha tres sense numerar, que hem marcat com a sn1, sn2 i sn3: Pedrolo n'havia marcat dos com a sn, segurament perquè se li devien haver passat quan va numerar a llapis tots els informes, i els va trobar després, però intercalades entre altres informes encara hi havia les dues quartilles d'un d'incontrolat. De tot plegat resulta que hi ha dos-cents tres informes de títols diferents: els que van del número 1 al 200, més els tres sense número. Són els que estudiem en aquest llibre.

Els informes són redactats en format quartilla, un tipus de paper força habitual en Pedrolo. N'hi ha vuit d'una quartilla, cent de dues, setanta-cinc de tres, setze de quatre, tres de cinc, i en un sol cas (fitxa 177) un de sis quartilles. Sense comptar els disset informes duplicats, formen un cos de cinc-centes divuit quartilles: un llibre ben complet i interessant.

Per a orientar-nos dins l'abundant i variat conjunt d'informes, a partir de la lectura de cada un, a efectes pràctics els hem classificats en tres grups generals: Assaigs i estudis, Gèneres i Literatures.

Dins Assaigs i estudis, hem destriat els trenta-set informes en quatre apartats: Assaig, tres fitxes; Història, el més nombrós, amb vint informes; Ciència, amb cinc, i Ciències socials, amb nou.

L'apartat de Gèneres, amb cinquanta-un informes, l'hem dividit en Juvenil (nou informes), Ciència-ficció (el més abundant, vint-i-un informes), Policíac (dinou informes) i Teatre (dos informes). Amb el benentès que hi ha obres que són alhora juvenils i de ciència-ficció, o d'intriga i alhora fantàstiques, però les hem hagudes de classificar dins algun camp.

Finalment, a l'apartat de Literatures, des d'un punt de vista pragmàtic, hem destriat per llengües les cent quinze fitxes, i en el cas de la llengua anglesa l'hem destriat per àmbits nacionals. Així, la classificació resultant ha estat aquesta: Literatura del Regne Unit i Irlanda en llengua anglesa, trenta-dos informes; Literatura nord-americana en llengua anglesa, trenta-sis informes; Literatura d'altres nacionalitats en llengua anglesa, deu informes; Literatura en llengua catalana, vuit informes; Literatura en llengua francesa, catorze informes; Literatura en llengua hebrea, quatre informes; Literatura en altres llengües (alemanya, àrab, castellana, hongaresa, italiana, neerlandesa, polonesa, sueca i txeca), onze informes (un de cada llengua, menys la sueca i la txeca, que en tenen dos cadascuna).

Val a dir que Pedrolo llegeix els llibres objecte d'informe en llengua catalana, castellana, anglesa, francesa i italiana.

Els informes són sempre encapçalats pel nom de l'autor i el títol del llibre, i sovint els signa al final: Pedrolo, o fins i tot simplement P. Sol fer un resum de l'argument, de vegades força prolix, sovint la part més abundosa de l'informe, i dedica l'apartat final a la valoració literària i el

consell favorable o desfavorable amb vista a l'edició, i sovint adverteix de les possibles ensopegades amb la censura. En alguna ocasió encapçala l'informe algun comentari, entusiasta o denigrador, o si cal per a situar l'autor o l'obra, i a l'apartat de valoració sovint s'esplaia, a favor o en contra del text, i és on trobem la part més sucosa dels informes. En molt pocs dels informes, dins les valoracions finals, esmenta el nom de l'editorial destinatària; quan ho fa, és en relació amb l'adequació del text respecte als criteris de l'editorial o la col·lecció. Tampoc cap no està datat formalment, tot i que en un esmenta la data dins el text, en relació amb l'actualitat de l'obra, i en d'altres dona alguna pista indirecta, sovint per circumstàncies externes al llibre mateix.

En algun cas hem gosat aventurar alguna influència o algun estímul que ens ha semblat que la lectura podria haver provocat damunt l'obra posterior de Pedrolo. Pel que fa al resultat pràctic dels informes positius, es van publicar traduïts dos títols d'història, un de ciència, un de ciències socials, tres de ciència-ficció, cinc de literatura britànica, sis de nord-americana, un de francesa, un d'hebrea i un d'altres idiomes, sense excloure que alguns altres títols que es van traduir posteriorment podrien haver estat resultat de l'informe de Pedrolo, al capdavant dels llargs camins inescrutables de la censura i del món editorial. Cinc d'aquests títols els va traduir ell mateix. Els de literatura catalana que es van publicar, possiblement va ser en editorials diferents d'aquelles per a les quals havia fet l'informe.

Pel que fa als editors que fan l'encàrrec, la majoria dels informes que en donen pistes fiables, directes o indirectes, es refereixen a Aymà o Proa i a Edicions 62, i en un cas a l'Editorial Nova Terra.

L'any 1962 Joan B. Cendrós va comprar Aymà als editors, pare i fill d'aquest cognom, i el 1965 el mateix mecenes es va fer càrrec també de Proa, que des de 1951 operava a Perpinyà. Joan Oliver va ser el director literari del conjunt editorial. Pedrolo va començar a publicar-hi el mateix 1965, *Cendra per Martina*, i el 1967 *M'enterro en els fonaments*, totes dues a Proa, i el 1970 *Un amor fora ciutat* amb el segell Aymà, que dins la col·lecció «Tròpics» acollia les obres amb més contingut sexual. De 1972

a 1975 es concentra la major part dels volums que Pedrolo va publicar a Proa, sis dels onze llibres del grup editorial, inclosos l'aplec d'entrevistes *Si em pregunten, responc* (1974) i el poemari *Arreu on valguin les paraules, els homes* (1975), i la relació es va mantenir fins després de la publicació del primer *Anònim*, a la darrereria de 1980, ja fora de l'època dels informes, quan Pedrolo i Cendrós van partir peres perquè l'editor no va voler publicar els altres dos *Anònims*, contravenint el contracte signat. Els informes encarregats per Oliver o Cendrós tant poden ser per a Aymà com per a Proa: preferentment els de creació literària per a Proa, i els d'assajos i estudis per a Aymà, que els publica en català o en castellà.

Així, són clarament per a Aymà els informes número 36, 42 i 83 (les traduccions es van publicar en castellà) i 59, de l'apartat d'Assajos i estudis; 107 i 108, de literatura de gènere, i 177, de literatura en llengua anglesa. Per a Proa, 14, 22, 70, 73, 74, 133, 134, 171, 173 i 174, de literatura de diverses llengües. En ocasions Pedrolo opina si fora millor publicar l'obra a «Tròpics» d'Aymà o a «A Tot Vent» de Proa.

Edicions 62, fundada el 1961, va prendre el rumb definitiu de l'època de Pedrolo el 1964 quan va entrar a dirigir-la Josep M. Castellet. Pedrolo ja hi havia començat a dirigir «La Cua de Palla» el 1963, i el 1965 hi va publicar *Joc brut*. Dins els anys seixanta hi va publicar tres novel·les més, i a partir de 1971 va anar-se convertint en la seva editorial majoritària. També hi va traduir vint-i-tres títols, de 1963 a 1973, i encara el 1985 i el 1994 (pòstuma) li van publicar dues traduccions més. Molts dels informes amb destinatari localitzat o insinuat, alguns perquè parla de públic juvenil, cosa que pot fer pensar en «El Trapezi», són per a Edicions 62: 123, 166 i 198, d'assaig; 1, 16, 39, 40, 55, 62, 128, 156, 158, 179, 180 i 181, de l'apartat de literatura de gènere, i 11, 15, 26, 64, 67, 68, 88, 103, 105, 144, 153, 154, 155, 159, 162, 163, 176, 182, 183, 184 i 187, de diverses literatures.

L'editorial Nova Terra, fundada el 1958 per militants del cristianisme social i progressista, ja el 1961 va publicar una novel·la combativa de Pedrolo, *La mà contra l'horitzó*. A principi dels anys setanta va llançar la col·lecció literària «JM», en homenatge a Joanot Martorell, dirigida per

Maria-Aurèlia Capmany, que de seguida va demanar algun text a Pedrolo. Hi va publicar, amb el número 2 de la col·lecció, *Si són roses, floriran* (1971), i després *Cops de bec a Pasadena* (1972), *Viure a la intempèrie* (1974) i *Sòlids en suspensió* (1975). El contacte devia propiciar que Pedrolo hi elaborés com a mínim un informe en què clarament esmenta Nova Terra i comenta la seva línia editorial: és el número 5.

Respecte a la datació, quasi sempre a partir de pistes indirectes, com les dates de publicació de l'original i, si escau, de la traducció catalana —o de la castellana en altres editorials, cosa que situaria l'informe en dates anteriors—, el gruix dels informes aniria de 1963 a 1976. Precisament l'únic que explicita la data (informe 126) diu «ara, l'any 1976». La coincidència amb l'inici de la direcció de «La Cua de Palla», el mateix 1963, pot fer pensar en una arrencada d'una «professionalització editorial» de Pedrolo. El final de l'activitat, vers mitjan anys setanta, també anticiparia l'abandó de la tasca de traductor, i per tant se situaria al moment en què, a causa dels problemes oculars, va anar deixant altres comeses editorials per a centrar-se exclusivament en l'escriptura.

Així, doncs, l'elaboració del llibre ha pres una forma de piràmide. Primer hem llegit les fitxes, les hem classificades i resumides, n'hem extret la informació significativa, hem elaborat conclusions parcials de cada apartat i, finalment, n'hem fet una valoració global. A l'hora de pensar en una edició llegidora i orientadora, ens ha semblat que en podria facilitar la lectura fer-ne la presentació inversa. Així, en primer lloc presentem un recorregut que va des de la troballa dels informes fins a la informació que ens han proporcionat respecte al pensament literari de Pedrolo i la seva relació amb la censura, passant per la descripció de les característiques del volum. A continuació el lector podrà anar refent tots els passos, apartat per apartat, fins a arribar als informes de debò. En aquest recorregut, les repeticions i les insistències són inevitables, en un text que pensem que, més que de lectura seguida, tindrà utilitat per a consultes específiques. Les dues últimes seccions consisteixen en una tria d'informes transcrits, amb les esmenes imprescindibles, i el facsímil d'alguns de significatius. El lector interessat podrà accedir a la totalitat dels textos originals a la

pàgina web que la Càtedra Màrius Torres de la Universitat de Lleida inaugura enguany en ocasió del Centenari de Pedroló.

Els informes, prou nombrosos, en què Pedroló desaconsella el llibre objecte de consulta deixen ben clar que tots són encàrrecs de lectura que li fan les editorials. Però el mateix 1963 en què aparentment comencen els informes també Pedroló inicia la col·lecció «La Cua de Palla» amb la seva traducció de *Parany per a una noia* de Sébastien Japrisot, la primera que va publicar en volum, ben versemblantment una tria personal, com ho seran la resta de traduccions de la col·lecció. Algunes de les més de quaranta obres que va traduir Pedroló són producte d'encàrrec arran dels seus informes literaris, però possiblement també algunes de les que va publicar haurien partit de la seva iniciativa, de la seva proposta a les editorials (fins i tot n'hi ha una, producte dels informes, que per altres canals ho podria insinuar). Fer un repàs detallat d'aquestes traduccions que no són entre els informes podria ajudar a acabar de completar la visió de l'aportació que va fer Pedroló a la literatura catalana a partir del cabal de la literatura internacional, les seves descobertes particulars. Pot ser una altra utilitat d'aquest aplec d'informes.

La teoria literària de Pedroló a través dels informes

La investigació literària, com totes les formes de recerca científica, està subjecta a un bon nombre de factors. És evident que l'estudi de la producció artística de l'objecte investigat (sigui un autor, un corrent, una generació o un gènere) en constitueix la part més substancial. Al cap i a la fi, les obres són allò que ens interessa analitzar, allò que volem interpretar i comprendre. La seva coneixença profunda sempre representarà la base que ens permetrà exposar les nostres hipòtesis i, en el millor dels casos, arribar a conclusions (no tenim cap intenció, a hores d'ara, de posar en qüestió les teories —des del formalisme fins al *new criticism* o a l'estructuralisme i etcètera—, que valoren per damunt de tot, de manera quasi única, la importància del text). Tanmateix, gairebé acabada la segona dècada del segle XXI, tampoc no podem caure en posicions reduccionis-

Amb la col·laboració de

© dels textos: Anna Maria Moreno-Bedmar, A. Munné-Jordà, Anna Maria Villalonga Fernández, 2018
© dels informes de Manuel de Pedrolo: Adelais de Pedrolo Fabregat, 2018
© de les digitalitzacions dels informes: Càtedra Màrius Torres de la Universitat de Lleida, 2018
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2018
C/ Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat

Primera edició: novembre de 2018
ISBN: 978-84-1303-000-5
DL: L 794-2018
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL
www.bobala.cat

—| imprès a **lleida** |—

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.